

УДК 658.27

Неміш Ю.В.,
аспірант*
Прикарпатський національний
університет ім. В. Стефаніка

МЕТОДИ ТА ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ

Nemish Yu.V.,
graduate student
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

METHODS AND APPROACHES OF INVESTIGATION FOR THE PROCESS OF FIXED ASSETS MANAGEMENT

Постановка проблеми. Методи та підходи управління основними засобами, які використовуються сьогодні підприємствами з переробки сільськогосподарської продукції, базуються в основному на застарілих концепціях менеджменту, що значно знижує їх ефективність застосування. Крім того, вони абсолютно не адаптовані до сучасних умов функціонування виробництва, тому розробка нових методів управління основними засобами, заснована на сучасних підходах, стає найважливішим завданням, вирішення якого має велике практичне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження впливу певних методів управління на діяльність суб'єктів господарювання знайшли своє відображення в працях таких вчених-економістів, як А.С. Філіпенко, Й.С. Завадський, Г.В. Осовська, М.М. Гацалов, В.Г. Андрійчук, Б.Є. Бачевський, Т.Б. Ігнашкіна, К. Маркс, Т.Г. Камінська, З. Плиса, В. Плиса, В. Лесняк та ін. Зокрема, Філіпенко А.С. розглядає метод як спосіб пізнання дійсності та відображення в мисленні, Гацалов М.М. трактує метод як інструмент детального пізнання економічної реальності. Результати дослідження засвідчують, що застосовані методи управління основними засобами сприяють ефективній діяльності підприємства, зумовлюють отримання більшого прибутку. Це підтверджує актуальність і доцільність подальшого вивчення даного питання.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування методів та підходів управління основними засобами на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Успішність функціонування підприємства з переробки сільськогосподарської продукції забезпечується застосуванням сучасних методів управління основними засобами.

У "Великому тлумачному словнику сучасної української мови" наведено таке визначення поняття "метод" □ це прийом або система прийомів, що застосовується в якій-небудь галузі діяльності (науці, виробництві тощо) [1, с.1127]. Вчені пропонують й інше його трактування: це спосіб "пізнання дійсності та її відтворення в мисленні, який ґрунтується на відображенні об'єктивних економічних законів і зумовлюється особливостями предмета дослідження, відтвореними у свідомості" [2, с.53]. Згідно із визначенням "Словаря современных экономических терминов", методи управління (англ. management method) – спосіб, прийом або сукупність прийомів, спрямованих на інтереси людей, а через них □ на матеріальне виробництво для досягнення мети [3, с.185]. На думку М. М. Гацалова, метод є інструментом детального пізнання економічної реальності, надає системного характеру окремим фактам та явищам, встановлює взаємозв'язок між ними та виявляє на цій основі тенденції їх розвитку [4, с.189]. Економічні методи управління □ це сукупність засобів та інструментів, які цілеспрямовано впливають на створення умов для функціонування й розвитку підприємства. Важелі економічного механізму відповідають соціально-

* Науковий керівник: Баланюк І.Ф. – д.е.н., професор

економічній природі підприємства і є одним із факторів розвитку виробництва та обміну на ринковій основі [5, с.198]. Наявність прогресивних методів управління та вмале їх використання є передумовою ефективності менеджменту й господарських процесів.

Методи управління покликані забезпечити високу ефективність діяльності колективів, їх злагоджену роботу, сприяти максимізації творчої активності кожного члена. Цим вони відрізняються від усіх інших технічних та технологічних методів, які використовуються в ході вирішення комплексних виробничо-господарських завдань.

Особлива роль методів управління полягає в тому, щоб створити умови для чіткої організації менеджменту, використання сучасної техніки й прогресивної технології організації праці та виробництва, забезпечити їх максимальну ефективність для досягнення визначеної мети. Таким чином зміст поняття "методи управління" впливає із суті й змісту управління та належить до основних категорій теорії управління.

Рис. 1. Методи дослідження процесу управління основних засобів

Джерело: розробка автора

У процесі наукового дослідження управління основними засобами на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції застосовується сукупність загальнонаукових та спеціальних методів пізнання економічних явищ, зокрема абстрактно-логічний, графічний, порівняння, групування, узагальнення, систематизації, спостереження, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, порівняння, кореляційного аналізу, опитування, статистико-економічний, монографічний, системний, історичний.

Загальнонаукові методи є опосередковуючою ланкою між філософськими методами пізнання та фундаментальними теоретичними складовими економічних наукових дисциплін. Найбільшого розвитку та застосування вони набули саме в ХХ ст.. Загальнонаукова методологія використовується в усіх науках, оскільки будь-яке наукове відкриття має не лише предметний, але й методологічний зміст, спричиняє критичний перегляд прийнятого досі понятійного апарату, підходів до інтерпретації матеріалу, що вивчається. Загальнонаукові методи поділяються за змістовим критерієм і до них належать перелічені на рис.1. відповідні методи.

"Суть абстрактно-логічного методу полягає в розчленуванні досліджуваного явища на складові частини, їх виділенні для виявлення якісних особливостей, в розумовому знаходженні першоджерела сутності і розкритті закономірностей його розвитку, а потім в синтетичному переході від відстороненого першоджерела сутності до складної і багатосторонньої конкретної форми явища" [6, с.123]. За допомогою абстрактно-логічного методу виявляються логічні взаємозв'язки між елементами досліджуваної системи та її функціонування, а також забезпечується теоретичне узагальнення сутності категорій "основні засоби" та формування висновків.

Метод порівняння – найбільш ранній і найбільш поширений в економічному аналізі, його зміст полягає в зіставленні досліджуваних даних і фактів економічної діяльності підприємств. З метою аналізу умов управління основними засобами та заходів із його розвитку застосовуються порівняння (зіставлення показників за певний період), деталізація (поділ загальних та зведених показників на складові), відносні величини, ряди динаміки. Також він використовується для виявлення співвідношень між показниками забезпеченості підприємства основними засобами та ефективністю переробки сільськогосподарської продукції.

Метод систематизації застосовується для впорядкування теорій, уявлень, понять, поглядів дослідників на процес управління основними засобами та його складові.

Метод узагальнення – це комплекс послідовних дій зі зведення характеристик, конкретних одиничних фактів в єдине ціле з метою виявлення типових притаманних досліджуваному явищу. В анкетуванні адміністративно-управлінського апарату переробних підприємств застосовується опитування шляхом усного та письмового збору даних за визначеною проблематикою.

Методи аналізу та синтезу використовують для вивчення особливостей та закономірностей розвитку управління основними засобами, що дає можливість досліджувати цей процес на рівні його елементів.

Графічний метод застосовується в процесі дослідження для унаочнення статистичної та аналітичної інформації, узагальнення методологічних та методичних основ управління основними засобами на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції.

Історичний та логічний методи призначені для визначення проблем та перспектив подальшого розвитку управління основними засобами.

Групування – це метод, що полягає в поділі всієї досліджуваної сукупності явищ на групи за якоюсь суттєвою ознакою. Наприклад, групування основних засобів за термінами їх використання.

Спостереження – метод збору наукової інформації, сутність якого полягає в безпосередній реєстрації фактів, явищ, процесів, які відбуваються в соціальній реальності. Найважливішою його перевагою в порівнянні з іншими соціологічними методами є синхронність із досліджуваним явищем, процесом.

Монографічний метод використовується для поглибленого вивчення організації управління основними засобами на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції та обґрунтування механізму його розвитку.

Специфічні методи дослідження процесу управління основних засобів відображають специфіку об'єкта дослідження, його предмет і завдання.

З допомогою методів індукції та дедукції розкривається сутність та зміст розвитку управління основними засобами на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції; формується загальне враження про об'єкт дослідження на основі об'єднання його попередньо виокремлених складових.

Економіко-математичні методи дослідження процесу управління - це сукупність засобів та інструментів, які використовуються для визначення оптимальної структури основних засобів в умовах різної кон'юнктури ринку.

Кореляційний аналіз як метод дослідження використовується для встановлення ступеня взаємозв'язку (кореляційної залежності) між результативними показниками діяльності підприємства та специфічними показниками управління, а також для виявлення факторів впливу чинників на ефективність використання основних засобів.

Прогнозування - це метод передбачення майбутнього стану основних засобів на основі аналізу їх минулого і сучасного, систематичної інформації про якісні й кількісні характеристики розвитку основних засобів у перспективі.

Для визначення оптимальних термінів оновлення основних засобів застосовується метод динамічного прогнозування.

Для розширення пізнавальних, дослідницьких можливостей в ефективному управлінні основними засобами доцільно інтегрувати всі методи, що сприятиме формуванню комплексного бачення сутності, розвитку взаємозв'язків та взаємозалежностей між процесами та явищами, що відбуваються з основними засобами на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції.

Складність процесу дослідження основних засобів зобов'язує, окрім вищезгаданих методів, використовувати відповідні наукові підходи. У науковій літературі підхід трактується як "сукупність єдино спрямованих за змістом принципів і методів, які не виходять за рамки підходу", "думка, погляд з позиції якої розглядається об'єкт", "напрямок в науці, дослідженнях", "метод дії, який націлений на створення позиції для задоволення потреб клієнтів" [7].

Ф.І. Хміль вважає, що сучасна наука управління потребує комплексного та системно-структурного підходу до вирішення управлінських проблем [8, с.18]. На думку В.М. Бесенюк, науковими є структурний, функціональний, системний, цілісний, регуляторний, підходи до управління, впровадження яких забезпечить ефективне використання ресурсів на підприємстві [9, с.73].

На наше переконання, основними на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції є комплексний, системний, структурний, процесний, функціональний, інтеграційний та синергійний підходи до процесу управління основними засобами.

Комплексний підхід передбачає дослідження процесу управління основними засобами з врахуванням технічних, екологічних, економічних, організаційних, соціальних, психологічних аспектів управління та їх взаємозв'язків.

Системний підхід полягає в розгляді системи управління основними засобами, зокрема всієї сукупності управлінсько-організаційних зв'язків як єдиного динамічно розвинутого організму. Сукупність дослідження охоплює низку систем, з одного боку – первинно-зовнішнього середовища, а з іншого – вторинно-внутрішнього.

Структурний підхід визначає пріоритетні фактори поділу певного явища або процесу на структурні елементи, що має на меті вивчення суті, місця та ролі кожного з них в системі взаємодії елементів.

Процесний підхід до управління основними засобами на підприємстві передбачає побудову його системи на основі управління сукупністю виробничих процесів.

Функціональний підхід розглядає потребу в управлінні основними засобами як сукупність функцій, які потрібно виконати для досягнення бажаного ефекту.

Посилення співпраці суб'єктів управління, їх об'єднання, поглиблення взаємозв'язку та взаємодії між компонентами системи управління передбачено інтеграційним підходом.

Синергійний підхід базується на дослідженні комплексу факторів, спрямованих на забезпечення бажаного економічного результату.

Отже, за допомогою вище перелічених підходів, які слід використовувати в дослідженні методів управління основними засобами на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції, можна більш детально розглядати сам процес управління.

Висновки та подальші дослідження. Методи дослідження процесу управління основними засобами на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції охоплюють всі етапи менеджменту, врахування яких сприяє ефективному здійсненню цього процесу, економічному зростанню підприємства та його успішному функціонуванню на ринку.

Економічні зміни сьогодення створюють об'єктивні умови для визначення методів та підходів управління основними засобами. Правильна постановка проблеми дає змогу підприємству сформулювати управлінські завдання, прийняти управлінські рішення, розробити заходи розвитку конкурентних переваг та адаптувати підприємство до нестабільних умов господарювання. На нашу думку, описані вище підходи та методи відіграють важливу роль в управлінні основними засобами.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. В.Т. Бусел. – К., Ірпінь: Перун, 2005. – 1728 с.
2. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень / А.С. Філіпенко. □ К. : Академвидав, 2005. □ 2008 с.
3. Завадський Й.С. Економічний словник / Й.С. Завадський, Т.В. Осовська, О.О. Юшкевич □ К. : Кондор, 2006. □ 356 с.
4. Гацалов М.М. Современный экономический словарь-справочник / М.М. Гацалов. □ Ухта: УГГУ, 2002. □ 371 с.
5. Попович И.В. Методики экономических исследований в сельском хозяйстве / И.В. Попович. – М. : Экономика, 1977. – 224 с.

6. Осовська Г.В. Основи менеджменту : навч. посіб / Г.В. Осовська. – К. : Кондор, 2003. – 315 с.
7. Підхід [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uk.wikipedia.org>.
8. Хміль Ф.І. Менеджмент / Ф.І. Хміль. – К. : Вища шк., 1995. – 351 с.
9. Бесенюк В.М. Роль менеджменту в забезпеченні ефективного використання ресурсного потенціалу / В.М. Бесенюк // Агроінком. – 2004.– № 7-8. – С. 72–75.

Referenes

1. Busel, V.T. (2005), *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukraiskoi movy* [Great Dictionary of the Ukrainian language], Irpin, Kyiv, Ukraine, 1728 p.
2. Filipenko, A.S. (2005), *Osnovy naukovykh doslidzhen* [Bases of scientific researches], Akademydav, Kyiv, Ukraine, 2008 p.
3. Zavadskyi, Y.S., Osovskaya, T.V. and Yushkevych, O.O. (2006), *Ekonomichnyi slovnyk* [Economic Dictionary], Kondor, Kyiv, Ukraine, 356 p.
4. Gatsalov, M.M. (2002), *Sovremennyy ekonomicheskyy slovar spravochnik* [Modern dictionary of economics handbook], UGGU, Ukhta, Russia, 371 p.
5. Popovich, I.V. (1977), *Metodiki ekonomicheskikh issledovaniy v selskom khozyaystve* [Methods of economic research in Agriculture], Ekonomika, Moscow, Russia, 224 p.
6. Osovskaya, T.V. (2003), *Osnovy menedzhmentu* [Fundamentals of Management], tutorial, Kondor, Kyiv, Ukraine, 315 p.
7. The approach, available at: <http://uk.wikipedia.org>.
8. Khmil, F.I. (1995), *Menedzhment* [Management], Vyscha shkola, Moscow, Russia, 351 p.
9. Besenyuk, V.M. (2004), "The role of management in ensuring the efficient use of resource potential" *Ahroinkom*, no. 7-8, pp. 72-75.